

Ústavný súd Slovenskej republiky v Košiciach v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Júliusa Černáka a sudcov JUDr. Ľubomíra Dobríka a JUDr. Jána Drgonca na neverejnom zasadnutí 22. júla 1997 o podnete [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Vladimírom Bajtošom, Košice, Alžbetina 3 vo veci porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky konaním Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. Tz 123/92 takto

r o z h o d o l :

Právo [REDAKOVANÉ] priznané čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky **p o r u š e n é n e b o l o .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len "ústavný súd") dostal 10. júna 1996 podanie [REDAKOVANÉ] označené ako „podnet podľa článku 130 ods. 3 Ústavy SR, domáham sa ochrany práva na súdnu ochranu podľa článku 46

Ústavy SR odsek 1“. K porušeniu práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) došlo podľa názoru predkladateľa podnetu v konaní na Najvyššom súde Slovenskej republiky, ktorý konal vo veci rehabilitácie jeho nebohého otca [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ].

[REDAKOVANÉ] bol rozsudkom Okresného súdu v Prievidzi sp. zn. T 436/49 z 23. februára 1950 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Nitre sp. zn. To 731/50 z 20. apríla 1950 odsúdený na trest odňatia slobody na 4,5 roka a ďalšie vedľajšie majetkové a nemajetkové tresty, ktoré boli vykonané. O rehabilitáciu usiloval sám v roku 1968, táto však pre neskôr začatý normalizačný proces nebola realizovaná.

Po zmenách v novembri 1989 boli prijaté nové právne predpisy, cieľom ktorých bolo odstránenie krívd spáchaných na osobách v období rokov 1948 až 1989. Jedným z uvedených právnych predpisov bol aj zákon č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii prijatý 23. apríla 1990, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 1990 a v ďalšom období bol novelizovaný zákonmi č. 47/1991 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii a č. 633/1992 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení zákona č. 47/1991 Zb. (ďalej len "zákon č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov"). Uvedený zákon sa vzťahoval na právoplatné odsudzujúce súdne rozhodnutia vyhlásené v čase od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, týkajúce sa skutkov spáchaných po 5. máji 1945.

Zákon č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov upravuje konanie pred súdom podľa tohto zákona ako vyústenie iniciatívy súdu, ktorý koná a rozhodnutie zruší zo zákona. Druhou možnosťou je zrušenie rozhodnutia v prieskumnom konaní, keď sa konanie začína na návrh samotného odsúdeného alebo osôb, ktoré zákon presne vymenúva (§ 5 ods. 1 zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov). Aj v prípadoch, v ktorých sa má konať prieskumné konanie, má súd uloženú povinnosť upovedomiť oprávnenú osobu na podanie návrhu o okolnostiach, ktoré by mohli odôvodniť návrh na začatie konania (§ 5 ods. 4 zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov).

Z týchto zákonných ustanovení vyplývala súdu úloha preveriť všetky súdne rozhodnutia za obdobie, na ktoré sa zákon vzťahuje a začať konanie v tých prípadoch, keď to určuje zákon. Po zistení, že ide o prípad, v ktorom je možné uskutočniť prieskumné konanie, ukladal zákon súdu povinnosť upovedomiť o tom oprávnenú osobu a prokurátora.

Zákon č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov obsahoval pozitívny záväzok štátu vo veciach súdnych rehabilitácií, ktoré sa mohli začať z úradnej moci a predpokladalo sa pri ňom aktívne správanie štátnych orgánov - súdov. Zákonom určený postup mal uplatniť aj Okresný súd v Prievidzi. Konanie o rehabilitácii však bolo v prípade [REDAKOVANÉ] výrazne sťažené. Okresný súd v Prievidzi nearchivoval rozsudok v uvedenej veci, a preto ani nezačal konanie o súdnej rehabilitácii. Na základe skutočnosti, že súd o rehabilitácii [REDAKOVANÉ] pozostalých neinformoval, začal [REDAKOVANÉ] vyvíjať aktivitu sám.

[REDAKOVANÉ] podľa skutočností, ktoré uviedol v liste zo dňa 5. mája 1992 adresovanom Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len "najvyšší súd"), predpokladal mimosúdnu rehabilitáciu svojho otca. Aj keď sa mimosúdna rehabilitácia upravená zákonom č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení zákona č. 264/1992 Zb., zákona č. 267/92 Zb., zákona č. 154/1993 Z. z. a zákona č. 285/1996 Z. z. vzťahuje na zmiernenie následkov niektorých majetkových a iných krívd a vydanie vecí sa uskutočňuje na základe písomnej výzvy oprávnenej osoby, očakávania [REDAKOVANÉ], že by sa na prípad jeho otca mala vzťahovať rehabilitácia, bolo možné považovať za opodstatnené.

Z predložených dôkazov je zrejmé, že [REDAKOVANÉ] sa usiloval o nájdenie rozsudku v archíve Okresného súdu v Prievidzi, Nitre, Banskej Bystrici a Bratislave a písomne aj v Registri trestov. Následne bol rozsudok nájdený v archíve v Bojniciach. Zároveň však [REDAKOVANÉ] uviedol, že bol poučený (neuviedol kým) o skutočnosti, že paragrafy trestných činov, za ktoré bol odsúdený jeho otec, nepodliehajú mimosúdnej rehabilitácii (správne súdnej rehabilitácii), a preto dňa 5. mája 1992 adresoval najvyššiemu súdu „sťažnosť na porušenie zákona - obnovenie súdneho procesu“. Najvyšší súd sťažnosť pre porušenie zákona postúpil 14. mája 1992 pod č.

nt 135/92 Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, ktorá prijatie podnetu potvrdila listom IV Pz 581/92-4 z 19. mája 1992. Generálny prokurátor Slovenskej republiky podal v prospech nebohého [REDAKOVANÉ] v trestnej veci vedenej na Okresnom súde v Prievidzi pod sp. zn. T 436/49 sťažnosť pre porušenie zákona.

Najvyšší súd sťažnosť pre porušenie zákona prejednal na verejnom zasadnutí 17. februára 1993 a rozsudkom 6 Tz 123/92 vyslovil, že bol porušený zákon v neprospech obvineného [REDAKOVANÉ] a rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. To 731/50 a Okresného súdu v Prievidzi sp. zn. T 436/49, ako aj rozsudky na ne nadväzujúce zrušil a trestné stíhanie pre skutky v zrušených rozsudkoch zastavil.

Sťažnosť pre porušenie zákona najvyšší súd prejednal a vybavil ju podľa ustanovení Trestného poriadku a Rozhodnutia prezidenta republiky a vlády Republiky československej o amnestii z 9. mája 1960. Preskúmanie správnosti postupu najvyššieho súdu nepatrí do právomoci ústavného súdu. Pre konanie pred ústavným súdom je dôležitá skutočnosť, že podanie sťažnosti pre porušenie zákona považoval za dôvodné podľa § 30 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov.

Za osoby oprávnené na podanie sťažnosti pre porušenie zákona podľa § 30 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. treba považovať tie isté osoby, ktoré sú určené v § 5 ods. 1 tohto zákona.

Z uvedeného ustanovenia vychádzal aj predseda senátu najvyššieho súdu, ktorý [REDAKOVANÉ] považoval za oprávnenú osobu a listom 6 Tz 123/92 z 15. januára 1993 žiadal od neho predložiť doklad o úmrtí otca [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ]. Korešpondencia predsedu senátu najvyššieho súdu s [REDAKOVANÉ] je dôkazom, že mu bola známa totožnosť osoby (i jej adresa), ktorá sťažnosť pre porušenie zákona podala. Napriek týmto skutočnostiam nezabezpečil najvyšší súd uplatnenie súdnej ochrany v súlade s platnými právnymi predpismi. Podľa § 10 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov na verejnom zasadnutí v konaní podľa tohto zákona musí mať odsúdený obhajcu. Podľa § 33 ods. 4 zákona č. 119/1990 Zb.

v znení neskorších predpisov sa v konaní podľa tohto zákona použijú ustanovenia Trestného poriadku.

Podľa § 38 ods. 1 Trestného poriadku v prípadoch nutnej obhajoby (čo je aj prípad súdnej rehabilitácie) bolo povinnosťou súdu vyzvať osobu, ktorá musí byť zastúpená, aby si ustanovila právneho zástupcu v určenej lehote. Pokiaľ si obhajcu neustanoví, má súd povinnosť mu ho ustanoviť. V konaní o sťažnosti pre porušenie zákona mal najvyšší súd vyzvať [REDAKOVANÉ], aby si zvolil právneho zástupcu pre konanie vo veci jeho otca v určenej lehote, a ak by sa tak nebolo stalo, mal mu určiť obhajcu súd sám. Podľa dokladov predložených [REDAKOVANÉ] nebol k zvoleniu právneho zástupcu vyzvaný, nebolo mu ani oznámené, kto sa stal právnym zástupcom jeho nebohého otca a kedy sa vo veci uskutoční verejné zasadnutie.

Nebohého [REDAKOVANÉ] v konaní pred najvyšším súdom zastupoval advokát ustanovený z úradnej moci, ktorý bol podľa § 11 ods. 2 Trestného poriadku v odôvodnení rozsudku poučený, že v trestnom stíhaní sa bude pokračovať, ak vyhlási, že na prejednaní veci trvá. Túto možnosť advokát nevyužil a podľa tvrdení [REDAKOVANÉ], ani nezisťoval záujem príbuzných o ďalšie konanie vo veci.

Vyhodnotenie postupu a postoj advokáta k veci je potrebné posudzovať z hľadiska poskytnutia pomoci podľa zákona č. 132/1990 Zb. o advokácii a podľa neho uplatňovať aj prípadnú zodpovednosť za škodu spôsobenú v súvislosti s výkonom advokácie. Od advokáta ustanoveného z úradnej moci najvyšším súdom možno dôvodne očakávať vedomosť o tom, že konanie o sťažnosti pre porušenie zákona za odsúdenie už nebohého páchatel'a za trestné činy bolo v záujme pozostalých, pre ktorých znamenalo morálne zadosťučinenie, prípadne aj hmotné odškodnenie.

Z rozsudku najvyššieho súdu 6 Tz 123/92 vyplýva, že verejné zasadnutie sa uskutočnilo 17. februára 1993, písomné vyhotovenie rozsudku 14. mája 1993 a Okresnému súdu v Prievidzi bolo doručené 27. mája 1993. [REDAKOVANÉ] bolo uvedené rozhodnutie doručené až po osobných urgenciách 22. septembra 1993.

Nasledovný vývoj vo veci bol ovplyvnený konaním samotného [REDACTED]. Podľa uvádzaných skutočností konzultoval možnosti ďalšieho postupu vo veci s právnikom. Žiadosť o navrátenie lehoty nepodal po odpadnutí prekážky, t. j. bezprostredne po tom, čo sa dozvedel o rozsudku najvyššieho súdu, ale s výrazným 17 mesačným odstupom. Ako osoba neznalá práva sa totiž domnieval, že rozhodnutím najvyššieho súdu bol jeho otec plne rehabilitovaný. Ďalší postup vo veci v konaní na Okresnom súde v Prievidzi a o podnete na Ministerstve spravodlivosti SR bol ovplyvnený skutočnosťou, že [REDACTED] nepodal žiadosť o navrátenie lehoty v zákonom ustanovenej lehote, čím sám svojou nečinnosťou zapríčinil, že v konaní vo veci nebolo možné pokračovať. Táto okolnosť však nie je relevantná pre konanie o podnete, v ktorom [REDACTED] namietol porušenie svojho ústavou zaručeného práva.

Ústavný súd v uvedenom konaní skúmal, či postupom právneho zástupcu ustanoveného ex offo v konaní pred najvyšším súdom došlo k porušeniu práva na súdnu a inú právnu ochranu priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd listami z 9. júla 1996 uskutočnil viacero úkonov, ktoré mali prispieť k ďalšiemu objasneniu veci. Advokáta JUDr. Vladimíra Bajtoša, zastupujúceho [REDACTED] v konaní pred ústavným súdom vyzval, aby upresnil výrok rozhodnutia, ktorým má ústavný súd vo veci rozhodnúť. Kópiu podnetu doručil predsedovi najvyššieho súdu i Okresného súdu v Prievidzi s výzvou, aby sa k nemu vyjadrili.

Vo vyjadrení Okresného súdu v Prievidzi zo 7. augusta 1996 sa uvádza:

"V plnom rozsahu sa pridriavame a sme presvedčení o správnosti nášho rozhodnutia č. 4 T 151/95 zo dňa 11. 7. 1995, kde sme v zmysle § 61 ods. 1 Tr. por. n e p o v o l i l i navrátenie lehoty vo veci rozsudku NS SR č. 6 Tz 123/92 zo dňa 14. 5. 1993, ktorým bol zrušený rozsudok Okresného súdu v Prievidzi T 436/49 z 23. 2. 1950 v spojení s rozsudkom Krajského súdu Nitra č. 7 To 731/50 z 20. 4. 1950. Sme toho názoru a tento svoj názor sme vyslovili aj v odôvodnení rozhodnutia Okresného súdu Prievidza č. 4 T 151/95 zo dňa 11. 7. 1995, že vzhľadom na to, že návrhovateľ [REDACTED] sa tým, že hoci rozsudok NS SR č. 6 Tz 123/92

zo dňa 14. 5. 1993, prevzal dňa 22. 9. 1993, podal návrh na navrátenie lehoty až dňa 7. 3. 1995, zbavil možnosti v konaní 4 T 151/95 úspešne sa domáhať navrátenia lehoty podľa § 61 ods. 1 Tr. por. Naše rozhodnutie vo veci 4 T 151/95, by však bolo zrejme iné, ak by navrhovateľ [REDAKOVANÉ], súc poučený poučením v rozsudku NS SR č. 6 Tz 123/92 prehlásil v zmysle § 11 ods. 2 Tr. por., že žiada pokračovať v trestnom stíhaní a to prehlásenie by urobil do 25. 9. 1993. Domnievame sa navyše, že poučenie v rozsudku NS SR č. 6 Tz 123/92 je jasné a pre vysokoškolsky vzdelaného človeka, by nemal byť problém to poučenie pochopiť."

Predseda najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení č. Sekr. 241/96 z 31. 7. 1996 nezaujal stanovisko ku skutočnostiam uvádzaným v podnete a nevyjadril sa k otázke zodpovednosti súdu a k porušeniu práva [REDAKOVANÉ]. V stanovisku adresovanom predsedovi ústavného súdu uviedol:

"Všeobecný súd môže byť účastníkom konania, pred Ústavným súdom, ale len v prípade konaní upravených osobitnými ustanoveniami prvého oddielu (§ 37 ods. 1), tretieho oddielu (§ 46 ods. 1), a piateho oddielu (§ 59 ods. 1) druhej hlavy tretej časti zák. č. 38/1993 Z. z. v znení zák. č. 293/1995 Z. z., lenže iba v procesnom postavení navrhovateľa. Uvedená skutočnosť je zrejماً aj zo všeobecných ustanovení prvej hlavy tretej časti citovaného zákona. Konkrétne ide o ustanovenie § 18 ods. 1 písm. d), podľa ktorého Ústavný súd začne konanie, ak podá návrh súd, resp. o ustanovenie § 21 ods. 4, v zmysle ktorého ak je účastníkom konania súd, ktorý podal návrh v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou (§ 18 ods. 1 písm. d) zastupuje senát jeho predseda.

Ústavný súd SR je nezávislým orgánom ochrany ústavnosti a rozhoduje iba v medziach právomoci stanovených článkami 125 až 129 Ústavy SR.

Ochrana ústavnosti prejavujúca sa ochranou občianskych práv a slobôd, fyzických a právnických osôb, resp. ich práv v zmysle článku 127, Ústavy sa týka iba činnosti orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, nie však všeobecných súdov.

Ústavný súd nemôže nahrádzať právomoc všeobecných súdov a ani preskúmať zákonnosť ich rozhodovania a konania pred nimi, pretože takýto postup by vyvolal rozpor s článkami 2 ods. 2 Ústavy SR, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy SR, v jej medziach, v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, v spojitosti s článkom 142 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorého iba všeobecné sudy rozhodujú v občianskoprávných a trestných veciach a preskúmajú aj zákonnosť rozhodnutí správnych orgánov."

II.

Nedostatok právomoci ústavného súdu namietnutý

Najvyšším súdom Slovenskej republiky

Pre ďalšie konanie o podnete [REDAKOVANÉ] pred ústavným súdom bolo dôležité rozhodnúť o citovanej námietke najvyššieho súdu.

Podľa právneho názoru ústavného súdu ústava vytvára rozdielny právny režim pre konanie o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 a pre konanie o podnete podľa čl. 130.

Ústavnú sťažnosť môže občan podať len proti právoplatnému rozhodnutiu orgánov štátnej správy alebo územnej samosprávy. Ústavnú sťažnosť nemožno podľa čl. 127 ústavy podať proti právoplatnému rozhodnutiu súdu.

Rozdielny právny režim sa podľa ústavy ustanovuje pre konanie o podnete. Ústava neurčuje, že v konaní pred ústavným súdom sa možno uchádzať o ochranu ústavného práva alebo slobody, len ak sa namieta ich porušenie štátnymi orgánmi taxatívne uvedenými v ústave. Ústava tiež neustanovuje, že osoba nesmie podnetom namietať porušenie ústavného práva alebo slobody, ak štátnym orgánom, ktorý je označený ako porušovateľ namietaného práva alebo slobody je všeobecný súd.

Článkom 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky sa každej osobe zaručuje právo žiadať, aby sa v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

preskúmalo, či štátny orgán alebo orgán územnej samosprávy označený v podnete porušil ústavné právo alebo slobodu predkladateľa podnetu.

Ústava všetkým štátnym orgánom a orgánom územnej samosprávy ustanovuje ich právomoci, ale ich aj zaväzuje správať sa v súlade so všetkými ústavnými ustanoveniami. Ústavný súd nemôže odstraňovať nedostatky v správaní štátnych orgánov a nemôže ani svojím konaním nahradiť nečinnosť kompetentného štátneho orgánu. V rámci ochrany ústavnosti, ktorá sa zveruje výlučne do právomoci ústavného súdu však ústavný súd môže preskúmať, či iné štátne orgány alebo orgány územnej samosprávy svojím správaním neporušujú ustanovenia ústavy. Ústavný súd v rámci svojej všeobecnej právomoci zabezpečovať ochranu ústavnosti má aj právomoc preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi nedošlo k porušeniu práv a slobôd, ktoré sa ústavou priznali fyzickým a právnickým osobám, ak podnetom namietli porušenie takého práva alebo slobody.

██████████ nenamietol porušenie svojho ústavného práva prostredníctvom ústavnej sťažnosti. Porušenie práva namietol podnetom, ktorý mal zákonom určené náležitosti.

██████████ je fyzickou osobou, ktorá má právo podnetom namietnuť porušenie ústavného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd má kompetenciu preskúmať, či v konaní pred najvyšším súdom došlo k porušeniu tohto ústavného práva.

III.

Namietnuté porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy

Ústava Slovenskej republiky v siedmom oddiele druhej hlavy zaručuje právo na súdnu a inú právnu ochranu. Toto právo nemožno identifikovať s jednotlivými ustanoveniami siedmeho oddielu druhej hlavy ústavy, pretože nimi sa ustanovujú podmienky a prostriedky ochrany občana v závislosti na tom, či je účastníkom súdneho konania podľa Občianskeho súdneho poriadku alebo Trestného poriadku, ako aj v závislosti od ďalších právne relevantných skutočností.

██████████ podnetom namietol porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy najvyšším súdom z dôvodu, že sa nazdáva, že najvyšší súd zodpovedá za konanie ním ustanoveného obhajcu, a teda aj za následok vzniknutý nečinnosťou obhajcu.

Ústavný súd Slovenskej republiky koná o podnete, ak je podnet opodstatnený. Podmienkou opodstatnenosti podnetu je súvislosť medzi ústavným právom alebo slobodou, ktorého porušenie predkladateľ podnetu namietol v podnete a konaním, opomenutím alebo rozhodnutím štátneho orgánu.

Slovenská republika spravidla ustanovuje obhajcu na uplatnenie práva obvineného, ktoré sa zaručuje čl. 50 ods. 3 ústavy. Konanie podľa zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov má povahu konania podľa Trestného poriadku. Preto sa naň vzťahuje čl. 50 ods. 3 ústavy. Uplatnenie ochrany podľa uvedeného článku ústavy by prichádzalo do úvahy v prípade, ak by nároky podľa zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov uplatňoval sám obvinený, t. j. ██████████. Vzhľadom k tomu, že konanie o súdnej rehabilitácii inicioval ██████████ - osoba označená v zákone ako oprávnená osoba, treba povinné zastúpenie odsúdeného podľa § 10 a 11 zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov považovať za podmienku uplatnenia práva byť účastníkom konania podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Účelom čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť prístup k súdu a rovnaké právne postavenie v konaní pred súdom každému, kto žiada o ochranu tých svojich záujmov chránených právnym poriadkom, ktoré štát zveril do právomoci orgánov súdnej moci. Právom zaručeným podľa čl. 46 ods. 1 sa teda každej osobe priznáva možnosť byť účastníkom súdneho konania po splnení podmienok ustanovených zákonom. Orgány súdnej moci pri uplatnení tohto práva skúmajú, či zákonodarcom ustanovené podmienky pre uplatnenie práva zaručeného čl. 46 sú splnené. Ak osoba uplatní svoje právo v súlade so zákonom ustanovenými podmienkami, orgány súdnej moci majú povinnosť umožniť občanovi, aby sa uplatnením práva zaručeného čl. 46 ústavy stal účastníkom súdneho konania. Súčasťou kvalitnej súdnej ochrany je aj ustanovenie zodpovednosti orgánov štátu, ak postupuje nezákonne alebo ak je úradný postup nesprávny (čl. 46 ods. 3 ústavy).

Zodpovednosť štátu za právneho zástupcu, ktorého štátny orgán ustanoví účastníkovi konania, je aj súčasťou ochrany, ktorá sa zaručuje podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Európsky súd pre ľudské práva vyslovil právny názor, podľa ktorého "Dohovor nemá za zámer zaručiť práva, ktoré sú teoretické alebo iluzórne, ale slúži na ochranu práv, ktoré sú praktické a účinné... . Púhe ustanovenie právneho zástupcu nezabezpečuje účinnú pomoc, pretože ustanovený právnik môže zomrieť, vážne ochorieť, môže byť dlhodobo zbavený možnosti vo veci konať alebo vyhýbať sa svojím povinnostiam. Ak sa o tom dozvedia, štátne orgány sú povinné vymeniť ho alebo donútiť ho, aby si plnil povinnosti" (Artico case, 1980, A-37, s. 16). Na druhej strane, štát nemožno brať na zodpovednosť za každý nedostatok na strane právnika ustanoveného za účelom poskytnutia právnej pomoci (Artico case, s. 18). "Z nezávislosti právnickej profesie od štátu vyplýva, že konanie obhajcu svojou podstatou je záležitosťou obhajovaného a obhajcu bez ohľadu na to, či bol ustanovený v režime právnej pomoci poskytovanej štátom, alebo či pomoc poskytuje na súkromné náklady. Od štátnych orgánov možno vyžadovať zásah do tohto vzťahu len ak zlyhanie zástupcu ustanoveného na poskytnutie právnej pomoci je očividné, alebo ak ich na to dostatočne upozornili iným spôsobom" (Kamasinski case, 1989, A-168, s. 33).

Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o podnetoch namietajúcich porušenie práv zaručených siedmym oddielom druhej hlavy ústavy potvrdil súlad svojho postupu s postupom Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s ochranou práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (II. ÚS 26/95, II. ÚS 22/96). Niet právneho dôvodu na zmenu tohto postoja pri uplatňovaní práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy. Preto ústavný súd preskúmal okolnosti prípadu, v ktorých [REDAKOVANÉ] namietol porušenie tohto ustanovenia z hľadiska medzinárodného štandardu zaručeného pri uplatňovaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ustanovil obhajcu [REDAKOVANÉ] a zabezpečil, aby ustanovený právny zástupca v súlade s § 11 zákona č. 119/1990 Zb. v znení neskorších predpisov bol prítomný na verejnom zasadnutí súdu. Najvyšší súd, ani ustanovený právny zástupca neupovedomili predkladateľa podnetu o tom, že

██████████ má súdom ustanoveného obhajcu. Predkladateľ podnetu túto okolnosť v súvislosti s čl. 46 ods. 1 nenamietol. Namietnuté porušenie ústavou zaručeného práva vzťahol na skutočnosť, že najvyšší súd sa nezaoberal kvalitou poskytovanej právnej pomoci a tým umožnil vznik ujmy na oprávnenom záujme ██████████. Slovenská republika môže znášať zodpovednosť za ujmu zapríčinenú štátom ustanoveným obhajcom na právach osoby, ale túto zodpovednosť nemožno absolutizovať. Od štátneho orgánu Slovenskej republiky nemožno bez ohľadu na ďalšie okolnosti prípadu vyžadovať, aby preskúmaval kvalitu právnej pomoci poskytovanej právnikom, ktorého ustanovil štátny orgán. Ak by takú činnosť mal vykonávať súd, vstupoval by do konania mimo právomoci orgánov súdnictva ustanovenej ústavou.

██████████, ani iná osoba, ktorá mala právny záujem o súdnu rehabilitáciu ██████████, neupozornila najvyšší súd na nedostatky v právnej pomoci poskytovanej obhajcom ustanoveným najvyšším súdom. V konaní pred ústavným súdom sa nepreukázali ani ďalšie skutočnosti, z ktorých by bolo možné usúdiť, že Najvyšší súd Slovenskej republiky očividne mal alebo mohol identifikovať nedostatky v právnej pomoci poskytnutej obhajcom, ktorého ustanovil ██████████ vo veci jeho súdnej rehabilitácie. Ak nedostatky v právnej pomoci obhajcu ex offo nie sú očividné a oprávnená osoba na nedostatky v jeho činnosti neupozorní štátny orgán, ktorý obhajcu ustanovil, štátny orgán nemôže znášať zodpovednosť za to, že ustanovený obhajca neposkytuje právnu pomoc v kvalite, ktorú od neho oprávnene možno požadovať. Preto ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júla 1997

Za správnosť vyhotovenia:

JUDr. Július Č e r n á k
predseda senátu